

ASIA Poliisin menettely parisuhdeväkivaltilanteessa

KANTELU

Turvakodin tekemässä 8.9.2018 päivätyssä kantelussa arvosteltiin sitä, että turvakodin saamien tietojen mukaan turvakodin asiakkaaseen 21.7.2018 kohdistuneesta pahoinpitelystä ei ollut poliisissa kirjattu rikosilmoitusta.

Kantelun mukaan turvakodin asiakkaana ollut nainen oli tullut miehensä pahoinpitelemäksi. Pahoinpity oli alkanut autossa, jossa paikalla oli ollut myös kuusivuotias lapsi. Nainen oli soittanut autosta hätäkeskukseen. Kantelun mukaan mies oli pahoinpidellyt naista muun muassa metallisella putkella ympäri kehoa. Poliisin tullessa paikalle mies oli kuristanut naista, mikä seurauksena nainen oli hetkeksi myös menettänyt tajuntansa. Mies oli toimitettu yöksi poliisiin säilöön. Myös ambulanssi oli tullut paikalle ja tarkistanut naisen vammat. Seuraavana aamuna nainen oli hakeutunut turvakotiin. Kantelun mukaan lääkärintarkastuksessa seuraavana päivänä naisella oli todettu sormimurtuma, mustelmia ympäri kehoa sekä kuristamisen seurauksena kurkkukipua ja äänen käheytyminen.

Turvakoti oli pyytänyt poliisilta asiakirjoja turvakieltoa varten, jolloin oli selvinnyt, ettei poliisi ollut tehnyt asiasta rikosilmoitusta. Tehtävä oli kirjattu poliisin tietokantaan ”juoppokeikkana”. Sitten asiakas oli itse 8.8.2018 tehnyt asiasta rikosilmoituksen.

SELVITYS

Kaakkois-Suomen poliisilaitokselta pyydettiin asiasta selvitys.

Poliisihallitus on antanut asiasta pyynnöstäni lausunnon.

Ensi- ja turvakotien liitto on antanut asiasta pyynnöstäni lausunnon.

Esitutkinta asiassa on sittemmin valmistunut ja käytettävissä on ollut myös esitutkintapöytäkirja. Esitutkintapöytäkirjan liitteenä on asianomistajan itsensä toimittamia valokuvia.

Käytettävissä ovat olleet myös seuraavat asiakirjat:

- Poliisiammattikorkeakoulun opetussuunnitelma vuosille 2018-2020
- Poliisihallituksen lähestymiskieltoa koskevat ohjeet 21.6.2010 (POHADnro/2010/2331)
- Poliisihallituksen lähestymiskieltoa koskevat ohjeet 5.8.2018 (POL-2018-26808)
- Poliisihallituksen ohjeet koskien rikoksen kohteeksi joutuneen ohjaamista palveluihin 3.5.2012 (2020/2012/1916)
- Poliisihallituksen ohjeet koskien rikoksen uhrin ohjaamista ja rikosasioiden sovittelua 27.9.2018 (POL-2018-41886)

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen selvitys

Poliisilaitoksen selvityksen mukaan asiasta on sittemmin 9.8.2018 kirjattu rikosilmoitus ja että asian esitutkinta oli selvityksiä oikeuskanslerille annettaessa vielä kesken.

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen selvityksessä kantelun kohteena olevia tapahtumia on kuvattu seuraavasti. Kuopion hätäkeskus oli 21.7.2018 klo 18.01 antanut Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen partiolle kyseisen tehtävän. Ilmoituksen mukaan mies oli ”hakannut” ilmoittajana ollut naista. Ilmoitushetkellä mies ja nainen olivat tapahtumapaikalla kahdestaan, mutta hetkeä aikaisemmin he olivat ”tapelleet” autossa, jossa oli ollut kyydissä myös miehen kuusivuotias lapsi. Lapsi oli ilmoituksen mukaan viety pois paikalta muiden henkilöiden toimesta. Paikalle oli mennyt virkapukuinen hälytyspartio.

Partion antamien selvitysten mukaan heidän saapuessaan paikalle mies oli kaatanut ilmoittajana toimineen naisen maahan ja oli tämän päällä. Poliisipartio otti miehen poliisilain perusteella kiinni ja kuljetti hänet Lappeenrannan poliisilaitoksen poliisivankilaan. Partion mukaan kumpikin osapuoli syytti toista pahoinpitelystä. Partio antoi molemmille osapuolille ohjeet tehdä tapahtuneesta rikosilmoitus. Lisäksi naista oli ohjeistettu käymään lääkärissä lääkärinlausuntoa varten. Partio ei ollut tapahtumapaikalla havainnut kummassakaan osapuolella pahoinpitelyn aiheuttamia näkyviä vammoja. Molemmat osapuolet olivat partion mukaan päihteistä johtuen sekavassa mielentilassa. Asiasta ei partion toimesta tehty rikosilmoitusta.

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen selvityksen mukaan asiassa oli pääosin toimittu voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sekä noudatettu voimassa olevia ohjeita ja määräyksiä, mutta ”menettelyvirheenä voidaan pitää, ettei asiasta oltu laadittu rikosilmoitusta.” Asiasta olisi tullut tehdä rikosilmoitus, ”vaikkakin selvitysten perusteella on todettavissa, että kumpikin osapuoli olivat päihtyneitä ja syyttelivät toisiaan pahoinpitelyistä haluamatta kuitenkaan asiaa sen paremmin yksityiskohdittain selvittää ja vaikeita näkyviä vammoja ollutkaan havaittavissa”. Ottaen lisäksi erityisesti huomioon hätäkeskuksen tehtävälmoituksen maininta, että kohdehenkilöt olivat ”tapelleet” autossa, jossa oli kyydissä myös miehen kuusivuotias lapsi sekä partion itsensä tekemä havainto siitä, että mies oli kaatanut ilmoittajan maahan ja oli tämän päällä, olisi asiasta tullut laatia rikosilmoitus. ”Kun syytä epäillä kynnys virallisen syytteen alaisesta väkivaltarikoksesta on ylittynyt, ei poliisimiehellä ole juurikaan muita vaihtoehtoja kuin laatia asiasta esitutkintalain 3 luvun 1 §:n mukaisesti (rikosilmoitus).” Selvityksen mukaan poliisilaitos ottaa tapahtuneen virheellisen menettelyn huomioon Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen poliisihenkilöstön työpaikkakoulutuksissa.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan menettelyvirhettä lieventävänä seikkana voidaan kuitenkin pitää ”epäselviä olosuhteita tapahtumapaikalla, mitkä pääosin aiheutuivat molempien tapahtumaan osallisten henkilöiden päihtymystilasta”.

Poliisipartion selvitys

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen selvitykseen sisältyi myös hälytystehtävään vastanneen poliisipartion esimiehen antama selvitys, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

”Riitelevä pariskunta on poliisille entuudestaan enemmän kuin tuttu. Tapaavat tehdä toisistaan hyvinkin dramaattisia ilmoituksia, jotka partion saapuessa paikalle, osoittautuvat yleensä, jos nyt eivät täysin huuhaaksi, niin eivät kovinkaan vakaviksi. Partio ilmoitti paikalle päästyään ja hetken selvitelyään, ettei siellä tarvita toista partiota, eikä asianomistajalla ollut näkyviä vammoja, mitkä viittaisivat pahoinpitelyyn. En kyseenalaistanut kokeneen partion ratkaisua asiassa ja tietoni mukaan asianomistajalle on tehty selväksi, että hän voi käydä näyttämässä mahdollisia vammojaan lääkärille ja saattaa asian tutkintaan. Mikäli jonkinlainen pahoinpitely on tapahtunut, on se partion mukaan ollut lievä ja sellaisenaan asianomistajarikos.”

Tehtävään vastannut partio puolestaan kuvaa tapahtumia seuraavasti:

”Pariskunta oli pihamaalla erittäin päihtyneinä. Mies kaatoi naisen nurmikolle, jolloin poliisipartio otti miehen kiinni ja laittoi poliisiautoon. Kantelussa mainittua kuristamista ei ainakaan poliisipartio havainnut. Poliisipartio sai miehen haltuun heti pihalle päästyään eikä täten aikaa kuristamiseen ollutkaan. Mies kuljetettiin poliisipartion toimesta suoraan Lappeenrannan poliisiasemalla putkaan. Kantelussa mainittu miehen kuljettaminen ambulanssilla ei pidä täten paikkaansa vaan poliisipartio itse kuljetti miehen suoraan putkaan. Kuljetus tapahtunut kylläkin raudoitettuna. Partion paikalla oloajan pariskunnan molemmat osapuolet huusivat toisilleen asiattomuuksia. Pariskunnan käytös ollut vastaanvanlaista useilla aikaisemmilla tehtävillä. Nainen tarkastettiin partion toimesta pintapuolisesti eikä hänellä havaittu näkyviä vammoja. Naista puhuttaessa, mikä oli hyvin vaikeaa hänen päihtymystilastaan johtuen, ei hän tuonut vammojaan partion tietoon. Eikä myöskään kertonut, että häntä olisi jollain metalliputkella lyöty. Naiselle annettu ohjeet menetelystä hakeutua lääkäriin, jossa hänen mahdolliset vammansa saataisiin dokumentoitua sekä rikosilmoituksen teosta jälkikäteen.”

Selvityksessä todetaan yleisesti, että poliisi on joutunut useaan otteeseen ratkomaan pariskunnan riitoja.

”Annettu myös aiemmin ohjeita hakeutumaan eri osoitteisiin, mutta silti aina uudelleen oltu samassa tilanteessa. Pariskunnan ollessa parisuhteessa sekä asuessaan samassa osoitteessa asiat eivät ratkea pelkällä rikosilmoituksen kirjaamisella. Naisen asia on kuitenkin ilmeisesti kaikesta huolimatta edennyt ja toivonkin, ettei poliisi joutuisi tulevaisuudessa enää puuttumaan pariskunnan riitoihin.”

Toinen partion osapuoli selvitti tapahtumia seuraavasti:

”Poliisin noustessa autosta mies kaatoi naisen maahan. Poliisipartio puuttui ”kahnaukseen” ottamalla miehen haltuunsa, raudoitti tämän ja laittoi poliisiautoon. Kantelussa ollut kuristamista ei poliisi havainnut. Kuristaminen ei olisi ollut edes mahdollista, koska poliisin ja pariskunnan välinen matka oli tällöin niin lyhyt. Mies saatiin poliisin haltuun välittömästi. --- Nainen tarkastettiin paikalla poliisin toimesta pintapuolisesti. Tällöin ei vammoja eikä ruhjeita löytynyt. Pariskunta huuteli asiattomuuksia toisilleen koko poliisin paikalla olon ajan. Huutaminen ja räyhääminen onnistui naiselta oikein mainiosti. Puhuttaminen oli käytännössä mahdotonta, koska asianosaisista ei saanut mitään järkipe-

räistä irti. --- Pariskunnan asioita on poliisin toimesta ratkottu useaan otteeseen. Pariskuntaa on neuvottu ja ohjeistettu. Rikosilmoituksia vastaavanlaisista tapauksista löytyy. Asiat eivät kuitenkaan muutu, niin pitkään aikaan kun pariskunta on parisuhteessa. Väkivallan teot jatkuvat ja ilmoitusten tekeminen ei ole ratkaisu ongelmaan.”

Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus on antanut asiasta 30.11.2018 päivätyn lausunnon (POL-2018-25115). Poliisihallitus toteaa lausuntonaan, että sen käsitys on yhtenevä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen lausunnonsta ilmenevän käsityksen kanssa siltä osin, että asiasta olisi tullut kirjata rikosilmoitus.

Lisäksi lausunnossa todetaan, että lähisuhdeväkivaltaan asiakokonaisuutena on poliisihallinnossa kiinnitetty huomiota Poliisiammattikorkeakoulun (Polamk) tutkimuksessa vuodelta 2016. Tutkimuksessa tarkasteltiin poliisin toimintaa poliisin toimintaa perheväkivaltatehtävillä. Tutkimuksen mukaan joissakin tapauksissa poliisille näyttää jääneen epäselväksi lähisuhteen määritelmä ja se, että lievä pahoinpitely lähisuhteessa on virallisen syytteen alainen rikos, eikä kyseessä ole asianomistajarikos.

Poliisihallitus toteaa, että poliisi osallistuu aktiivisesti lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn poikkihallinnolliseen yhteistyöhön sekä tekee tiivistä yhteistyötä rikosuhripäivystyksen ja sovittelemisesta vastaavien sekä myös järjestöjen kanssa kehittääkseen poliisin osaamista ja tietoisuutta kaikilla tasoilla, jotta rikoksen uhrin asema ja oikeudet huomioidaan entistä paremmin muun muassa Istanbulin sopimukseen ja uhridirektiiviin liittyen. Väkivallan torjuntaa ja väkivaltaa ja väkivaltaan liittyvää uusintarikollisuuden torjuntaa tehdään osaltaan myös osana poliisin ennalta estävää toimintaa muun muassa Ankkuri- ja MARAK-toimintamallien yhteydessä. Lisäksi poliisi on päivittänyt ja ajanmukaistanut omaa ohjeistustaan liittyen muun muassa rikoksen uhrin ohjaamiseen palveluihin, rikosasioiden sovittelemiseen ja lähestymiskieltoasioihin. Uudet ohjeet tulevat voimaan vuoden 2019 alussa ja niihin tullaan sisällyttämään myös koulutusta, yhtenä tavoitteena toimintojen yhdenmukaistaminen.

Poliisihallitus totesi lausunnossaan pitävänsä tärkeänä, että kantelussa on nostettu esiin poliisin toimintaan liittyvä epäkohta. Poliisihallitus totesi niin ikään, että se suhtautuu lähisuhdeväkivaltaan vakavasti ja pyrkii omalla toiminnallaan jatkossa edelleen kehittämään poliisin henkilöstön osaamista lähisuhdeväkivaltatilanteiden tunnistamisessa.

Ensi- ja turvakotien liiton lausunto

Pyysin asiasta lausunnon myös Ensi- ja turvakotien liitolta. Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen järjestö, jolla on ollut Suomessa tukipalveluja väkivallan osapuolille 40 vuoden ajan. Suomen 27 turvakodista 17 on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten ylläpitämiä. Käsiteltävänä oleva kantelu oli turvakodin tekemä.

Ensi- ja turvakotien liitto toteaa, että yleisesti ottaen poliisin toimintaan parisuhdeväkivaltatapauksissa liittyy edelleen yleinen puute rikosilmoitusten kirjaamisessa. Myös tässä lausunnossa viitataan Poliisiammattikorkeakoulun tutkimukseen vuodelta 2016, jonka mukaan kotihäilytyksissä, joissa epäiltiin vähintään lievää fyysistä väkivaltaa, poliisi kirjasi rikosilmoituksen vain 66 prosentissa tapauksista. Ensi- ja turvakotien liiton käytännön työssään saama kokemus tukee tutkimustulosta. Käytäntö asiassa on kuitenkin horjuvaa.

Liittyen kantelun kohteena olevaan tapaukseen lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että poliisin selvityksen mukaan saman pariskunnan luokse oli tehty häilytyksiä useasti aikaisem-

minkin. Samoin lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että poliisin selvityksen mukaan asianosaisten kertomusten luotettavuutta heikensivät päihtymistila, molemminpuolinen asiaton kielenkäyttö ja poliisin aiemmat kokemukset ristiriitaisista tai virheellisistä kertomuksista. Kuvailuista olosuhteista huolimatta poliisi vei tilanteen rauhoittamiseksi toisen osapuolen putkaan ja vain ohjeisti uhria hakeutumaan lääkäriin. Pahoinpitelyjen toistuvuudesta poliisi oli tehnyt sen johtopäätöksen, että rikosilmoitus ei väkivaltatilanteita korjaa niin kauan kuin osapuolet ovat parisuhteessa. Poliisin selvityksen mukaan rikosilmoituksia oli tehty aiemmista vastaavista tapahtumista ja osapuolia oli neuvottu ja ohjeistettu.

Ensi- ja turvakotien liiton lausunnossa todetaan, että poliisin selvityksistä ei käy ilmi, oliko asianosaisia ohjattu väkivaltatyön tai päihdetyön palveluihin. Tämä olisi mukaan kuitenkin edellytys tilanteen korjaamiselle. Osapuolilta voi myös kysyä lupaa antaa heidän nimensä ja yhteystietonsa auttajatahoille yhteydenottoa varten, jolloin osapuolten ei itse tarvitse olla aktiivisia saadakseen apua tilanteensa selvittämiseen. Ensi- ja turvakotien liitto tuo lisäksi esiin, että poliisin selvityksestä ei käy ilmi, oliko asianosaisille kerrottu mahdollisuudesta lähestymiskieltoon.

Ensi- ja turvakotien liiton lausunnossa korostetaan lisäksi, että poliisin selvityksen mukaan sekavassa päihtymistilassa olleet osapuolet olivat hetkeä aiemmin ”tapelleet” autossa, jossa oli ollut kyydissä kuusivuotias lapsi. Poliisin selvityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, onko lapsen tilannetta selvitetty ja onko hänestä tehty lastensuojeluilmoitusta. Lastensuojelulain mukaan myös poliisi on velvollinen salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve tai kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelutarpeen selvittämistä.

RATKAISU

Sovellettavista oikeusohjeista

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Rikoslain 21 luvun 16 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan syyttäjä saa nostaa syytteen lievistä pahoinpitelystä vain, jos asianomistaja ilmoittaa rikoksen syytteeseen pantavaksi taikka teko on kohdistunut muun muassa tekijän aviopuolisoon.

Esitutkintalain 4 luvun 18 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava asianomistajalle ilman aiheetonta viivytystä siinä laajuudessa kuin se on erityisesti asianomistajan henkilöön liittyvät seikat ja rikoksen laatu huomioon ottaen tarpeen muun muassa käytettävissä olevista tukipalveluista (1 kohta) ja käytettävissä olevista keinoista asianomistajan suojelemiseksi terveyden tai turvallisuuden kohdistuvalta uhalta (6 kohta).

Esitutkintalain 11 luvun 9 a §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on ilman aiheetonta viivytystä arvioitava, onko asianomistaja asiaa esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä käsiteltäessä erityisen suojelun tarpeessa sekä arvioitava, ovatko säännöksen 2 momentissa tarkoitettut toimenpiteet esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä tarpeen. Arvioinnissa on otettava huomioon etenkin

asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja rikoksen laatu. Arviointia tehtäessä on otettava huomioon asianomistajan käsitys toimenpiteen tarpeellisuudesta. Jos asianomistajan arvioidaan olevan erityisen suojelun tarpeessa taikka rikoksen luonne tai asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet sitä muuten edellyttävät, esitutkintaviranomaisen on tiedusteltava asianomistajalta, suostuuko hän yhteystietojensa välittämiseen asianomistajien tukipalveluiden tarjoajalle, ja asianomistajan suostuessa siihen välitettävä yhteystiedot ilman aiheetonta viivytyksiä.

Lastensuojelulain 25 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan poliisi kuuluu niihin tahoihin, jotka ovat salassapitosäynnösten estämättä viipymättä velvollisia ilmoittamaan kunnan sosiaalihuolosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Lähestymiskiellosta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan tai muun vakavan häirinnän torjumiseksi voidaan määrätä lähestymiskielto. Pykälän 2 momentin mukaan, jos itsensä uhatuksi tunteva henkilö ja henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, asuvat vakituisesti samassa asunnossa, lähestymiskielto voidaan määrätä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan torjumiseksi (perheen sisäinen lähestymiskielto).

Lain 11 §:n 1 momentin mukaan lähestymiskielto voidaan määrätä myös väliaikaisena. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Siitä voi päättää myös tuomioistuimien. Pykälän 2 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon viran puolesta, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista ja jos asiassa ilmenneistä seikoista on pääteltävissä, että kiellolla suojattava henkilö ei kieltoon määrättävää henkilöä kohtaan tuntemansa pelon vuoksi tai muusta syystä kykene itse kieltoa hakemaan.

Istanbulin sopimus

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus eli niin sanottu Istanbulin sopimus on tullut Suomessa voimaan 1.8.2015. Istanbulin sopimus koskee sekä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, että yleisemmin perheväkivaltaa. Sopimuksen lähtökohtana on, että naisiin kohdistuva väkivalta on vakava sukupuoleen perustuva ihmisoikeusloukkaus, joka liittyy miesten ja naisten epätasa-arvoisiin valtasuhteisiin. Sopimuksen mukaan naiset ja tytöt ovat alttiimpia sukupuoleen perustuvalla väkivallalle ja perheväkivalta kohdistuu useammin naisiin kuin miehiin. Sopimuksen tavoitteena on tunnistaa naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvät erityispiirteet ja niiden edellyttämät lainsäädännölliset muutokset sekä väkivallan torjumiseen ja ehkäisemiseen liittyvät toimet.

Sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet edistääkseen ja suojellakseen jokaisen, erityisesti naisten, oikeutta elää vapaana väkivallasta sekä julkisessa että yksityiselämässä.

Sopimuksen 8 artiklan mukaan osapuolet antavat käyttöön riittävät rahoitus- ja henkilövoimavarat, jotta yhtenäiset toimintaperiaatteet, toimet ja ohjelmat kaikkien tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi, mukaan lukien kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimintaperiaatteet, toimet ja ohjelmat, voidaan toteuttaa asianmukaisesti.

Sopimuksen 9 artiklan mukaan osapuolet tunnustavat kaikilla tasoilla naisiin kohdistuvaa väkivaltaa torjuvien asianomaisten kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden työn, kannustavat ja tukevat tätä työtä sekä vakiinnuttavat tehokkaan yhteistyön näiden järjestöjen kanssa.

Sopimuksen 15 artiklan mukaan osapuolet järjestävät tai tehostavat asianmukaista koulutusta, jota annetaan kaikenlaisten tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallantekojen uhrien tai tekijöiden parissa toimiville asianomaisille ammattihenkilöille ja joka liittyy tällaisen väkivallan ehkäisemiseen ja tunnistamiseen, naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon, uhrien tarpeisiin ja oikeuksiin sekä uudelleen uhriutumisen ehkäisemiseen.

Sopimuksen 19 artiklan mukaan osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että uhrin saavat asianmukaista ja oikea-aikaista tietoa saatavilla olevista tukipalveluista ja oikeudellisista toimista ymmärtämällään kielellä.

Uhridirektiivi

Direktiivi EU/2012/29 eli niin sanottu uhridirektiivi säätää rikoksen uhrien oikeuksista koskien heille annettavaa tietoa, tukea ja suojelua sekä heidän osallistumistaan rikosoikeudellisiin menettelyihin. Direktiivillä on haluttu lisätä rikosten uhrin kunnioittavaa ja sensitiivistä kohtamista kiinnittämällä huomiota muun muassa uhrille suunnattuihin tarjolla oleviin tukitoimiin ja suojelutarpeeseen.

Direktiivin 25 artiklan 1 kohdan mukaan viranomaisten, jotka todennäköisesti joutuvat kohtaamaan uhreja, kuten poliisimiehet ja tuomioistuinten henkilöstö, on saatava sekä yleistä koulutusta että erityiskoulutusta sellaiselle tasolle asti, jota heidän yhteytensä uhriin edellyttävät, jotta heidän tietoisuutensa uhrien tarpeista lisääntyy ja jotta he osaavat kohdella uhreja puolueettomasti, kunnioittavasti ja ammattitaitoisesti.

Arviointia

Asiassa saadusta selvityksestä käy ilmi, että paikalle hälytetty Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen poliisipartio ei ollut kirjannut pahoinpitelystä rikosilmoitusta. Tältä osin sekä Kaakkois-Suomen poliisilaitos selvityksessään, että asiasta lausunnon antanut Poliisihallitus ovat todenneet menettelyn virheelliseksi. Ottaen huomioon, että kyseessä on ollut rikoslain 21 luvun 16 §:n mukainen virallisen syytteen alainen rikos, on rikosilmoituksen kirjaamatta jättäminen ollut lain vastainen menettely.

Yhdyn tältä osin Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen ja Poliisihallituksen näkemyksiin asiasta. Lievä pahoinpitely lähisuhteessa on virallisen syytteen alainen rikos ja poliisilla on lakiin perustuva velvollisuus kirjata asiasta rikosilmoitus. Korostan kuitenkin myös, että toisin kuin Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen selvityksessä on tuotu esiin, ei asianosaisten päihtymystilaa voida pitää lieventävänä seikkana poliisilaitoksen menettelyä arvioitaessa. Asiassa ei ole toimittu voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Hälytystehtävässä ilmenneistä tapahtumista on sittemmin Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen mukaan kirjattu rikosilmoitus asianomistajan tekemän ilmoituksen jälkeen ja esitutkinta on valmistunut.

Poliisilaitoksen selvityksissä on lisäksi kuvattu kantelun kohteena olevia tapahtumia tavalla, joista on pääteltävissä näkemys, jonka mukaan voimassa olevasta lainsäädännöstä huolimatta kuvatus tyypisistä tapahtumista on ”turhaa” kirjata rikosilmoitus. Asiaa on kuvattu muun

muassa toteamalla, että ”asiat eivät kuitenkaan muutu, niin pitkään aikaan kun pariskunta on parisuhteessa. Väkivallan teot jatkuvat ja ilmoitusten tekeminen ei ole ratkaisu ongelmaan.”

Toistuvat pahoinpitelyt eivät ole peruste olla kirjaamatta rikosilmoitusta, vaan toistuvuus pikemminkin voi olla osoitus tilanteen vakavuudesta. Esimerkiksi sisäministeriön julkaisemassa Rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirjassa on todettu, että ”lähisuhdeväkivalta on usein toistuvaa ja väkivalta lähisuhteessa muuttuu usein sitä vakavammaksi, mitä kauemmin väkivalta jatkuu.” --- ”Jos esitutkinnassa syntyy epäily siitä, että lähisuhdeväkivalta voi olla toistuvaa tai uhri voi muusta syystä olla vaarassa joutua vakavan väkivallan uhriksi, tulee tehdä MARAK-riskinarviointi erillisellä MARAK-lomakkeella”. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016, s. 25)

Toistuva väkivalta on siis usein pikemmin osoitus vakavan väkivallan riskistä ja edellyttää paitsi rikosilmoitusten tekemistä, myös riskiarvion tekemistä asianomistajaan kohdistuvasta väkivallan uhasta. Tämä vastaa myös parisuhdeväkivallasta saatavissa olevaa pitkäaikaista tutkimustietoa.

Riskiarvion tekemisessä on otettava huomioon muiden seikkojen ohella myös asianomistajan saamat vammat. Tässä tapauksessa jää tosin esitutkintapöytäkirjan ja muun materiaalin perusteella osin epäselväksi, millaisia vammoja asianomistajalle syntyi kantelun kohteena olevassa tilanteessa. Asiassa vaikuttaa olevan ristiriita turvakodin tekemän kantelun, esitutkintapöytäkirjan liitteenä olevien valokuvien sekä poliisilaitoksen selvityksen välillä. Kantelun mukaan naisen lääkärintarkastuksessa seuraavana päivänä oli todettu sormimurtuma, mustelmia ympäri kehoa sekä kuristamisen seurauksena kurkkukipua ja äänen käheytyminen. Esitutkintapöytäkirjan liitteenä on asianomistajan vammoista valokuvia, jotka asianomistaja oli esitutkintapöytäkirjan mukaan itse toimittanut poliisille. Sen sijaan poliisilaitoksen selvityksen mukaan partio ei ollut tapahtumapaikalla havainnut asianomistajassa pahoinpitelyn aiheuttamia näkyviä vammoja. Muita havaintoja asianomistajan mahdollisista vammoista poliisi ei olisikaan voinut tehdä, sillä asianomistajaa kuultiin puhelimitse noin kolme kuukautta tapahtuman jälkeen. Tuolloin asianomistaja ei halunnut kertoa tapahtumista.

Totean edellä kerrottuun viitaten, että tutkimustiedon mukaan näytön saaminen parisuhdeväkivaltatapauksissa edellyttää, että siihen kiinnitetään huomiota jo esitutkinnan alkuvaiheessa. Parisuhdeväkivaltaa koskevan tutkimustiedon mukaan parisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että sekä tekijä että uhri mitätöivät tapahtunutta, erityisesti myöhemmin tapahtuneen jälkeen. Kuulustelujen lykkääminen myös altistaa uhrin painostukselle muuttaa kertomustaan. Asianomistajan puhelinkuulustelu parisuhdeväkivaltatilanteissa on jo sinänsä ongelmallinen sen vuoksi, että kuulustelun vastaanottaja ei voi millään tavoin varmistautua siitä, millaisessa tilanteessa esimerkiksi suhteessa epäiltyyn asianomistaja kertomuksensa antaa. (Niemi-Kiesiläinen, Johanna. Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta, WSOY 2014, s. 317 ss.)

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen selvityksessä tai Poliisihallituksen lausunnossa ei oteta lainkaan kantaa esitutkintalain 4 luvun 10 §:n mukaisiin velvollisuuksiin antaa asianomistajalle tieto tukipalveluista ja muista asianomistajan asemaan liittyvistä oikeuksista. Asiasta ei ole mainintaa myöskään esitutkintapöytäkirjassa. Lienee joka tapauksessa selvää, että tavoite informoida asianomistajaa auttavista tahoista ei suhteellisen pitkän ajan tapahtumien jälkeen tehdyssä puhelinkuulustelussa toteudu. Samoin asianomistajan oikeus tukihenkilön läsnäoloon tai avustajan käyttämiseen jäävät käytännössä täysin vaille merkitystä.

Tapauksessa saadusta selvityksestä tai muusta materiaalista ei käy ilmi, että tapaukseen liittyvien henkilöiden tilannetta olisi missään vaiheessa arvioitu lähestymiskiellon tai väliaikaisen

lähestymiskiellon tarpeellisuuden kannalta. Tapahtuma-aikana voimassa olleiden Poliisihallituksen lähestymiskieltoa koskevien ohjeiden mukaan ”pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tulee määrätä väliaikainen lähestymiskielto aina kun sen tarve on olemassa ja laki mahdollistaa sen” ja että

”pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon viran puolesta, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista ja jos asiassa ilmenneistä seikoista on pääteltävissä, että kiellolla suojattava henkilö ei kieltoon määrättävää henkilöä kohtaan tuntemansa pelon vuoksi tai muusta syystä kykene itse kieltoa hakemaan.”

Ohjeissa viitattiin myös perheen sisäiseen lähestymiskieltoon ja todettiin sen osalta että ”jos poliisi arvioi, että lähestymiskieltoon määräämisen seurauksena rikoksen uhka nousee, poliisiin tulee ohjata ja tarvittaessa avustaa uhria ottamaan yhteyttä turvakotiin tai viranomaisiin”.

Selvityksestä ei myöskään käy ilmi, että poliisi olisi ollut missään vaiheessa yhteydessä sosiaali- tai muihin viranomaisiin tai ohjannut asianosaisia väkivalta- tai päihdetyön piiriin, vaikka selvityksestä käy ilmi väkivaltatilanteiden toistuvuus.

Sen sijaan tapauksessa annetuista selvityksistä käy ilmi, että miehellä oli kuusivuotias lapsi, joka ilmeisesti todisti ainakin viimeisintä väkivallan tekoa. Tästä huolimatta selvityksestä ei käy ilmi, että lapsen olosuhteista oltaisiin viimeisimmän tapahtuman yhteydessä tai aiemmin oltu yhteydessä sosiaaliviranomaisiin tai tarkistettu muutoin tämän vointia tai olosuhteita. Lapsesta todetaan ainoastaan, että tämä oli muiden henkilöiden toimesta viety tapahtumapaikalta pois. Yhdyn tältä osin Ensi- ja turvakotien liiton kriittiseen arvioon tilanteesta.

Kokonaisuutena arvioiden kantelun kohteena oleva tapaus ja Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen menettely korostavat rikosilmoituksen kirjaamisen välttämättömyyden lisäksi poliisin muiden ensivaiheen toimien, näytön hankkimisen ja asianomistajalle välittömästi tapahtuneen jälkeen annettavan informaation merkitystä.

Yhteenvetoa

Parisuhdeväkivalta on Suomessa pitkään jatkunut vakava perus- ja ihmisoikeusongelma, josta kansainväliset sopimusvalvontaelimet ovat antaneet Suomelle lukuisia suosituksia ja huomautuksia. Suosituksia ovat antaneet mm. YK:n ihmisoikeuskomitea vuonna 2013, YK:n naisten syrjinnän poistamista koskevaa sopimusta valvova CEDAW-komitea vuonna 2014, YK:n kiusituksen vastaisen sopimuksen täytäntöönpanoa valvova CAT-komitea vuonna 2016 sekä YK:n ihmisoikeusneuvosto UPR-prosessissa vuonna 2017.

EU:n perusoikeusviraston vuonna 2014 julkaiseman laajan selvityksen mukaan naisiin kohdistuva väkivalta on erityisen tavanomaista Suomessa. Sisäministeriön toukokuussa 2018 julkaiseman tutkimuksen mukaan naisiin kohdistuva väkivalta oli toiseksi vakavin yleiseen turvallisuuteen vaikuttava tekijä. Kesäkuussa 2018 julkaistussa sisäministeriön tulevaisuuskatsauksessa todetaan, että väkivallan polttopisteessä ovat muun muassa naiset, jotka kärsivät toistuvasta lähisuhdeväkivallasta ja tämän vuoksi tulevaisuudessa ei toteudu sukupuolten välinen tasa-arvo (Valtioneuvoston julkaisusarja 12/2018). Myös Ihmisoikeusvaltuuskunta ilmaisi lokakuussa 2018 huolensa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisen puutteista.

Uhridirektiivissä ja erityisesti sen jälkeen lisätyissä edellä mainituissa esitutkintalain säännöksissä sekä Istanbulin sopimuksessa korostuvat kaikissa viranomaisten vastuu parisuhdeväkival-

taan puuttumisesta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarvittavien tukitoimien aktiivisesta tarjoamisesta väkivallan kohteelle. Tavoitteena on paitsi reagoida jo tapahtuneeseen väkivaltaan asianmukaisella tavalla myös ennaltaehkäistä tulevaa, mahdollisesti myös vakavampaa väkivaltaa.

Istanbulin sopimus velvoittaa poliisin ottamaan koulutuksessaan entistä paremmin huomioon perhe- ja lähisuhdeväkivallan erityispiirteet, puuttumaan väkivaltaan mahdollisimman varhain myös ohjaamalla sekä uhri että tekijä tukipalveluiden pariin, tekemään tarvittaessa väkivaltaan liittyvä riskiarvio sekä arvioimaan väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen tarve. Poliisin toiminnassa on kyettävä ottamaan huomioon myös, että väkivallan uhri ei välttämättä pysty tai halua olla yhteistyössä poliisin kanssa ja että poliisin on tästä huolimatta toimittava siten, että uhrin oikeusturva toteutuu, hänen turvallisuutensa taataan ja että hänelle tarjotaan aktiivisesti hänelle kuuluvia tukitoimia myös yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Läheisväkivallasta kärsivät usein asianomistajan lisäksi hänen muu lähipiirinsä, erityisesti lapset.

Väkivaltaan puuttuminen mahdollisimman varhain pitää sisällään muun ohessa rikosilmoituksen kirjaamisen ja esitutkinnan asianmukaisen toimittamisen siten, että esimerkiksi väkivallan kohteeksi joutuneen vammat dokumentoidaan. Tarvittavista tukitoimista tulee myös välittää tietoa väkivallan uhrille asianmukaisella tavalla välittömästi tapahtuman jälkeen ja tarvittaessa ohjata niihin aktiivisesti yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Toimenpiteet

Kiinnitän vastaisen varalle Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen vakavaa huomiota velvollisuuteen kirjata pahoinpitelytapauksissa rikosilmoitus. Kiinnitän lisäksi huomiota edellä lausumani koskien yleisesti esitutkinnan toimittamista ja poliisin velvollisuutta toimia rikosvastuun toteuttajana myös parisuhdeväkivaltaan liittyvissä tapauksissa. Kiinnitän huomiota myös velvollisuuteen huolehtia asianomistajan riittävästä informoimisesta koskien rikoksen uhriksi joutuneen henkilön tukipalveluja sekä arvioida väkivaltaan liittyvä riskiarvio ja mahdollisen väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen tarve.

Lähetän päätökseni tiedoksi sisäministeriöön, Poliisihallitukseen ja Poliisiammattikorkeakouluun otettavaksi huomioon muun muassa poliisien koulutusta suunniteltaessa.

Tulen arvioimaan vielä erillisessä päätöksessäni Poliisihallituksen rikoksen uhrin ohjaamista ja rikosasioiden sovittelua sekä lähestymiskiellon määräämistä koskevat voimassa olevat ohjeet.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteer

Minna Ruuskanen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
